prof. Mgr. Jaromír Krško, PhD.
Katedra slovenského jazyka a komunikácie
Filozofická fakulta UMB
Tajovského 40, 974 01 Banská Bystrica

Oponentský posudok podkladov na vymenúvacie konanie
doc. Mgr. Martin Diweg-Pukanec, PhD.
Študijný odbor: Slovenský jazyk a literatúra

Hodnotiť vedeckú a pedagogickú činnosť doc. Martina Diweg-Pukanca nie je jednoduché. Jedným z dôvodov je, že človek by mohol podľahnúť sentimentu, pretože doc. Pukanca poznám viac ako dve desaťročia, ale na druhej strane je to výhoda, pretože poznám jeho odborné publikácie a štúdie. Zažil som ho ako študenta na hodinách z diachrónnej lingvistiky – na hodinách slavistiky, staroslovienčiny živo diskutoval, kládol otázky, na ktoré som aj ja musel hľadať odpovede. Postupné odhaľovanie teoretického uvažovania (predovšetkým) o diachrónnych otázkach lingvistiky, naše vzájomné polemické debaty na kolokviách mladých jazykovedcov viedli ostatných kolegov k tomu, že ma oslovovali ako oponenta jeho kvalifikačných prác. Ako oponent som čítal jeho dizertačnú prácu *Praslovanská lexika v starej slovenčine* (2006), habilitačnú prácu *Etymologický nákres slovanského sveta bohov a démonov (náboženstva a morálky Slovanov)* (2014), recenzoval som väčšinu jeho monografií a štúdií.

Od počiatku sa pohyboval vo viacerých oblastiach diachrónnej jazykovedy – jeho prvotný záujem sa sústreďoval na panteón slovanských pohanských bohov a bolo celkom prirodzené, že táto problematika ho nasmerovala nielen ku komparácii v rámci slovanských jazykov, postupne prešiel aj k hľadaniu etymologických východísk v rámci širšieho spektra európskych a indoeurópskych jazykov. Ranostredoveké texty mu ponúkli porovnávať slovanský panteón so širším indoeurópskym kontextom z hľadiska morálky. Etický rozmer a úvahy o vtedajšej dobovej spoločenskej etike ho posunuli do zaujímavých a originálnych názorov o usporiadaní hierarchie slovanských bohov. V oblasti etymológie slovanských teoným a dualistického usporiadania hierarchie slovanských bohov sa vďaka týmto názorom posunul aj do etymológie slovanskej apelatívnej lexiky. To je jeden vedecký okruh, ktorému doc. Diweg-Pukanec venoval a venuje pozornosť. V súvislosti s touto prácou by ma zaujímalo, či sa sociálne delenie, resp. delenie slovanských bohov na bohov vojenského a nevojenského charakteru prejavilo aj v názvotvorbe jednotlivých teoným alebo čo výrazne ovplyvňovalo podobu slovanských teoným?

Druhým okruhom, ktorý prirodzene vyplynul z analýzy praslovanskej lexiky a pozorovania vplyvu praslovanských zmien na rôzne podoby tvarov dochovaných v západoslovenských

a stredoslovenských nárečiach sa dostal k úvahám o šírení najstarších podôb slovenských nárečí. Hľadanie odpovedí na zvláštne usporiadanie izoglos javov z 8. až 11. storočia a spájanie týchto javov s historickým udalosťami v Nitre, jej spoločenským a mocenským postavením v rámci Nitrianskeho kniežatstva a potom Veľkej Moravy ho priviedli na myšlienky o formovaní tzv. nitrianskeho koiné. Pokiaľ si dobre pamätám genézu úvah a formovanie myšlienok o koinéovej teórii o pôvode slovenčiny, prvým vystúpením M. Pukanca bol príspevok pod názvom *Prečo nie je migračno-integračná teória o pôvode slovenčiny migračno-integračná*, ktorý odznel na Kolokviu mladých jazykovedcov v Tajove v roku 2005. Na začiatku sa zdali tieto názory veľmi odvážne a pôsobili proti dovtedy preferovanej teórii o nehomogénnom psl. základe slovenčiny a jej špecifickému variantu v podobe migračno-integračnej teórie R. Krajčoviča až hereticky. Ale argumenty, ktoré M. Diweg-Pukanec vytrvalo uvádzal sa zdali pomerne presvedčivé. Na zdôvodnenie svojej teórie uvádzal štyri argumenty a jedným z nich sú moravsko-panónske písomné pamiatky, medzi ktoré radí aj Kyjevské listy. Práve im a ich jazykovej podobe venoval dostatočnú pozornosť, aby otvoril ďalší okruh svojej vedeckej tvorby. O niekoľko rokov neskôr ako predstavil svoju teóriu o koinéovom pôvode slovenčiny, prišiel s ďalšou myšlienkou o sotáckom pôvode Kyjevských listov. Argumentačne oprel svoj názor o fakt, že niektoré jazykové zmeny, ktoré dochovávajú Kyjevské listy poukazujú na západoslovanský pôvod, ale niektoré to vylučujú a poukazujú na južnú slovančinu. Podľa M. Diweg-Pukanca sotácke nárečia nevylučujú žiadne prvky a naopak viaceré prvky potvrdzujú práve toto nárečové prostredie. Okrem toho špecifické jazykové črty tejto vzácnej pamiatky akými sú syntax, niektoré väzby, lexika, prízvuk a kvantita a mimojazykové fakty svedčia o tom, že Kyjevské listy vznikli v zemplínskom nárečovom areáli, v užsko-sotáckom nárečovom prostredí. Túto teóriu predstavil na brnianskej konferencii v roku 2019 v príspevku *Archaický okraj východnej východoslovenčiny a dialekt Kyjevských listov* a aj v monografii *Antológia textov (nielen) slovenských redakcií staroslovienčiny* (2019).

Dôležitou súčasťou vedeckého akademického pôsobenia doc. M. Diweg-Pukanca sú jeho aktívne účasti na zahraničných vedeckých konferenciách, odborné prednášky, expertná spolupráca na posudzovaní projektov atď. Počas svojej akademickej kariéry pôsobil na viacerých slavistických pracoviskách – v Prahe, Göttingene, Ľubľane, Paríži, Lipsku, v rokoch 2013 – 2016 pôsobil ako lektor slovenčiny na Katedre slovanských štúdií Univerzity Blaisa Pascala v Clermont-

prof. Mgr. Jaromír Krško, PhD.
Katedra slovenského jazyka a komunikácie
Filozofická fakulta UMB
Tajovského 40, 974 01 Banská Bystrica

Ferrade vo Francúzsku, medzi jeho najcennejšie pôsobenie patrí pobyt na Katedre lingvistiky Michiganskej univerzity v USA. Je členom viacerých redakčných rád odborných lingvistických časopisov, aktívne pracoval pri riešení domácich a zahraničných grantových projektov ako spoluriešiteľ i vedúci projektu, posudzoval projekty domácich grantových agentúr VEGA a KEGA, bol recenzentom viacerých domácich a zahraničných monografií, časopiseckých štúdií.

Doc. Mgr. Martin Diweg-Pukanec, PhD. ako pedagóg pôsobí vo všetkých stupňoch univerzitného vzdelávania – v rámci bakalárskeho a magisterského stupňa štúdia prednáša a vedie seminárne cvičenia predovšetkým z diachrónnej lingvistiky. Vyučuje základy slavistiky, komparatívnu lingvistiku, staroslovienčinu, dialektológiu, onomastiku, zo synchrónnych disciplín vyučoval rétoriku, lexikológiu, morfológiu a štylistiku. V rámci doktorandského stupňa štúdia bol školiteľom jednej úspešne skončenej doktorandky a v súčasnosti vedie ďalšiu doktorandku, ktorá je už po absolvovaní dizertačnej skúšky.

Dikcia zákona o vysokých školách v § 75, ods. 2 určuje vysokoškolskému učiteľovi pôsobiacemu vo funkcii profesora, že je zodpovedný za výskum a vzdelávanie vo vymedzenej oblasti vzdelávania a vo vymedzenej oblasti vedy, formuje trendy a koncepcie, výsledky svojej výskumnej činnosti zverejňuje v časopisoch a na vedeckých, odborných podujatiach medzinárodného významu, vedie výskumné tímy a organizuje medzinárodné vedecké podujatia.

Po zvážení všetkých aspektov v oblasti pedagogického i vedeckého pôsobenia doc. Diweg-Pukanca **odporúčam** vedeckej rade FF UKF v Nitre vymenovať doc. Mgr. Martina Diweg-Pukanca, PhD. za profesora v študijnom odbore Slovenský jazyk a literatúra.

V Banskej Bystrici 20. 1. 2022

prof. Mgr. Jaromír Krško, PhD.
oponent